

Den nedstegne guds kærlighed

– om Jens Baggesens »Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna«

Af Nicolas Reinecke-Wilkendorff

Årene 1813-20 blev for Jens Baggesen den sidste tid i København. I eftertiden er denne periode mest blevet husket for hans indædte kritik af Oehlenschläger og hans digterværker, som Baggesen mente var kvalitetsmæssigt langt fra, hvad Oehlenschläger tidligere havde skabt. Denne digterfejde, og den opmærksomhed den senere er blevet tilkendt, har imidlertid skygget for, at Baggesen i denne periode skabte nogen af sine største værker, nemlig *Thora fra Havsgaard* (1814-17)¹ og digtkredsen *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* (1816-19).² Mens *Thora fra Havsgaard* har fået nogen opmærksomhed i forskningen – især fra Aage Henriksen og L.L. Albertsen – er *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* i mindre grad blevet gjort til genstand for analyse. Her skal gøres et forsøg på at bidrage til en sådan – med vægt på digtkredsen som en »nordisk« digtning. Efter en redegørelse for digtkredsens tilblivelseshistorie gøres – inden den egentlige analyse – en afstikker til Ewalds *Balders Død* (1775),³ som Baggesen var kraftig påvirket af, da han skabte sin egen Balderdigtning.

Tilblivelseshistorien

At analysere *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* kræver, at man gør sig visse forhold omkring digtkredsens tilblivelse klar. Bl.a. fordi digtene er skrevet over flere omgange, publiceret forskellige steder og aldrig udgivet samlet af Jens Baggesen selv.

Den første del af *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* så dagens lys i Baggesens tidsskrift *Danfana*,⁴ der udkom fra januar 1816–marts 1817. Den første række digte tryktes i nummeret for oktober–december 1816.⁵ På titelbladet er sat et Horats-citat og som indledning et Ewald-citat (se herunder). Kredsen består på dette tidspunkt af 29 digte. I det følgende nummer (januar–marts 1817) fortsatte Baggesen kredsen. Spredt i

begyndelsen står tre digte, som beskriver reaktionen på de første digte: »Hvem er Nanna?«, »Naar levede Nanna? Spørgsmaal«, »Naar levede Nanna? Svar«. Herefter følger den egentlige fortsættelse under overskriften »Balders Igienkomst. (Fortsættelse)«. Som indledningscitater er sat tre vers af Petrarca (se herunder), hvorefter seks digte følger. I alt er der nu 38 digte.

Disse udgav Baggesen ikke selv samlet, men det gjorde hans sønner Carl og August sammen med præsten C.J. Boye i *Jens Baggesens danske Værker*⁶ (2. udgaven har kun August Baggesen som udgiver). Den oprindelige rækkefølge er bibeholdt, og udgiverne har endvidere tilføjet en række digte, der på nær to hidtil utrykte stammer fra Baggesens sidste danske digtsamling *Rosenblade med Et Par Torne* (1819) (titlen i opposition til Thieles *Rosenblade* fra 1818). Dette synes forsvarligt, idet Baggesen i *Rosenblade med Et Par Torne* som indledning til Balderdigtene satte »Det afbrudte Hierteqvad«:

Sangen, Skialden afbrød i Danfana, / Misforstaaet af Tidens Phantasie, / Nu, han veed, ham Nordens Aand staaer bi, / han fuldender⁷

Det første hidtil utrykte digt – »Til Frederikke« – er kun med i 1 DV og er skrevet i 1818 samtidig med »Nannas Aabenbarelse« (Biogr. IV:215). Det andet hidtil utrykte digt – »Baldur i Helheim« – er første gang trykt i 2 DV, hvor fire andre digte, der var med i 1 DV, er udeladt. Stavemåden »Baldur« peger på et tidligere affattelsestidspunkt, idet Baggesen brugte denne stavemåde »i den periode, hvor han troede på Oehlenschläger« (Albertsen 1969:82). Digtet stammer sandsynligvis fra faderens papirer. I 1 DV består digtkredsen af 60 digte, i 2 DV af 57. De første 50 digte (fra »Den elskende Digter« til »Balders Død«) er med både i 1 DV og 2 DV i den oprindelige rækkefølge, og disse betragtes her som de centrale.⁸

Formelt set består digtkredsen af stort og småt, strofisk og ustrofisk med eksempler på mere eller mindre gådefulde og drilske rimbreve (fx »Hvem er Nanna?«, højstemte elegier (fx »Elegie«), en allegori (»Morgenrøde«) og et par sonetter (fx »Naar levede Nanna?«). Metret er overvejende femfods trokæer (Albertsen 1969:79). Langt de fleste af digtene er monologer af Balder, men enkelte dialoger forekommer (fx »Balder til sin Fader«). Ingen af dem er dog mellem Balder og Nanna, der ikke på noget tidspunkt er til stede.

Baggesens forudsætning

Hvor der altså kan være nogen usikkerhed omkring selve tekstgrundlaget, er der derimod ikke meget at være i tvivl om, når man skal udpege den nærmeste inspirationskilde til Baggesens Balderdigtning: Johannes Ewalds *Balders Død* (1775).⁹ Da der i den efterfølgende analyse af *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* drages en del paralleller til Ewalds Balderfigur, må det være på sin plads her at komme med en kort beskrivelse af denne.

Balders Død handler i korte træk om halvguden Balders forelskelse i kongedatteren Nanna, og om hvordan denne kærlighed leder til hans død. Stykket foregår i en skov på de norske fjelde og åbnes med en duet mellem Balder og Thor. Straks duetten er slut, springer Balder op. Hans åbningsreplik angiver hans sindstilstand:

Forhadte Jord! hvor alt med bitter Stolthed / Bebreider mig min
Svaghed – mine Lenker; / Hvor jeg, forfulgt af haabløs Elskovs Pi-
ne, / Omvanker Nætterne blant døde Fielde (Ewald 1916:20)

Balder er besat af kærlighed. Hans udsagn viser, at han nok ved, at den kærlighed, der brænder i ham, er et udtryk for svaghed – hvad Thor fremhæver ved at kalde ham »usle Træl af Elskov« – men også at han konstant pines og vandrer søvnløs om med sit følsomme sind. Han bekender, at »halve Ord og en forvirret Klynken / Er alt, hvormed jeg mægter at fortolke / Mit Hiertes Længsel og uvante Smerter« (21). Fra Thor får han dog hårde ord:

Hvor længe troer du, svage Søn af Odin! / At kielen Graad, For-
elsktes Daarligheder, / At feig, umandig Kummer – for en Pige – /
Kan føles i et Bryst, som Dyden hærder? (22)

Balder lader sig dog ikke kue – heller ikke af at Mimer forudsiger, at hans liv er i fare, hvis han ikke flyer Nanna. Balders optræden viser, at han med et oldnordisk ord er »feigr«, viet til at dø, som det også kendes fra sagaerne. Han kan og vil ikke opgive den livsfarlige kærlighed til Nanna, men frygter derimod, at dens flamme skal dø ud. Da Thor fejlagtigt tror, at Balder har overvundet det, Thor kalder hans »Daarlighed«, svarer Balder kraftigt:

Ah Grumme, tie! (. .) Jeg brænder, Thor, og gruer for den Tanke, /
At see den Flamme slukt, hvoraf jeg martres (55)

Til Thors konstatering: »din Skiebne haster«, svarer Balder: »Min Skiebnes første Lov er Elskov« (55). Balder er yderst følsom og omtaler flere gange de tårer, han græder (fx 21 og 71) – og han synger sågar en arie til tåren (25). Hans kærlighed til Nanna styrer ham i alle handlinger, og hans sindstilstand er helt bestemt af, hvordan hans forhold til hende er. Gennem stykket svinger han således mellem sort sorg og håbefuld opstemthed. Og selv om det fremgår, at Nanna ønsker at være hos Hother, prøver han at overbevise sig selv om, at der er håb: »Ak, om hun kun forstilt sig, og viiste / En digtet Flamme for at prøve Balder! / O søde Drøm« (47). Selv da Nanna endegyldigt afviser ham: »Og var du Gud, saa vil jeg kun min Hother« (74), nægter han at opgive: »Endog forkastet – hører det, i Himle! / Endog forkastet skal jeg elske Nanna!« (74). Selv om han ved, at hans lidenskab bliver hans skæbne – if. Rubow et element hentet hos Racine (1944:67) – vælger han den, og det bliver hans død. Man kan derfor med Toldberg mene (1944:50), at Thor har ret, når han hævder, at »Kielen Elskov fældte dig« (80). Selv om dramaet klinger ud med, at mange stemmer klager »Den store Balder er død« (80), er der ikke meget hos Ewald, der peger på (som senere hos Oehlenschläger og Grundtvig), at Balders død har en større betydning.¹⁰ Kun i Thors mørke syner anes konsekvensen af Balders død: »skumle Skygger foer forbi mit Øie! / En Dødelig med Asa-Blod bestænket; / Og Asgaards Fald, og Guders Kamp og Bane« (23).

Et barn af den sentimentale tid

Kilden til sin Balderfigur fandt Ewald, der tidligere havde gjort Saxo-studier i forbindelse med *Rolf Krage* (1770) og ikke kunne læse oldislandsk, i Saxos 3. bog, som han læste på latin og i Vedels oversættelse (1575). Ud over disse har hans kilder været Resens Edda-udgave på islandsk-dansk-latin (1665), Bartholins *Antiqvitatum Danicarum de Causis Contemptæ a Danis Adhuc Gentilibus Mortis Libri tres* (omhandlende danernes dødsforagt) (1689) og muligvis Suhms *Om Odin og den Hedniske Gudelære og Gudstieneste udi Norden* (1771) (Lundgreen-Nielsen 1968:38). Det er dog kun enkelte træk i *Balders Død*, der rækker ud over Saxo – fx Loke der if. Andersen er hentet fra Snorre (II:410) – og de skyldes overvejende Ewalds æstetiske vejleder, Carstens fra Det smagende Selskab (Toldberg 1944:42). Saxo er afgjort hovedkilden, og også hans Balder er besat af kærlighed:

Balder blev ustandselig plaget af natlige drømmesyner i Nannas skikkelse, og det gjorde ham så syg og medtaget at han ikke kunne gå på sine ben. (..) Den voldsomme kærlighed der fyldte hans bryst, havde næsten udmarvet ham til det yderste. For sejren havde intet givet ham, mente han, når den ikke havde bragt ham Nanna som bytte (Saxo 2000:113)

Der er dog den åbenlyse forskel på Ewalds og Saxos Balder, at Ewalds er et barn af 1770'ernes sentimentale og elegiske ånd. Goethes *Den unge Werthers Lidelser* kom i 1774, og Balder kan ses som Ewalds Werther. Hos Ewald er Balder følsom og dydig. Som illustration af forskellen mellem Ewalds og Saxos Balder kan nævnes, at Balder hos Saxo ser Nanna i bad (2000:107), mens Ewald på god dydig maner har udeladt dette træk. Hans Balder vil hellere »tabe Liv og alt (..) / Og Nanna selv! (..) / Kun ei den rene Dyd, som hun tilbeder« (46). Ewalds følsomme Balder er således et udtryk for tidens sentimentalisme¹¹ og er dermed en temmelig unordisk helt, for nok kendte den nordiske oldtid ulykkelige elskere, men det blev anset for umandigt (jf. Thors hårde ord) ikke at kunne overvinde sig selv (Falbe-Hansen 1921:36).

Fortællesituationen hos Baggesen

Analysen af *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* tager her sit udgangspunkt i fortællesituationen. Det forholder sig nemlig sådan, at der i digtkredsen fortælles fra to positioner, som dog kan siges at være to sider af samme sag. De to positioner svarer til to fortællerlag, som her kaldes det indre og det ydre. Det indre lag rummer fortællingen om Balders kærlighed til Nanna, hvor stort set alle udsagn kommer fra Balder. Hertil hører de fleste af digtene. I det ydre lag optræder Balder også, men nu står han uden for fortællingen og er vel identisk med Baggesen. Denne skelnen udlægges i »Naar levede Nanna? Spørgsmaal«:

At man hvem, og hvor hun er, endnu / Spørge kan, trods alt, hvad
jeg har skrevet / Om mit *Balder-Jegs* udvalgte Du, / Af en Ven mig
got forklart er blevet (min fremhævelse) (2 DV 77)

I det ydre lag vandrer han ture i Kongens Have, omtaler *Danfana* og mo-

rer sig bl.a. med gådelege. Balder optræder altså i begge lag, men i det indre er det biografiske og historiske begrænset, mens det ydre i høj grad udgøres heraf. Et par eksempler kan her illustrere det ydre lag. »Hvem er Nanna?« er en (overdreven) beskrivelse af den københavnske reaktion på de første Nanna-digte:

»Hvem er Nanna?« lyder rundt i Staden / Nattens store Spørgsmaal. Man har hørt / Ikke blot i Kirken og paa Gaden, / Midt i Deodata, ved Paraden, / Og hvor Snak om Giøren og om Laden, / Ingen kiender, ellers bliver ført; / Men endogsaa der, hvor høie Naader / Slaae paa Nakken af de største Gaader, / Denne hemmelige Streng berørt. / »Hvem er Nanna?« – det gad mange vide (2 DV 71)

Balder »troe de samtligen, at giætte / Strax hvem er«, men hvem er »den rette / Laura her i Dans Petrarkas Sang?« (2 DV 72). Digtet former sig som en lang referencespækket (Stub, Petrarca, Herschel osv.) beskrivelse af Nannas hår, øjne, alder mv., uden at det gøres klart, hvem hun er.¹² I »Hvor er Nanna?« siges det dog, at hun – som Baggesen og Grundtvig – bor i Kronprindsessegade. Men mere præcist blev det ikke. Baggesen var drilsk og holdt kortene ind til kroppen. Han ville dog gerne påpege, at han skam var velbevandret i den erotiske digtning:

Om jeg før har elsket? – Sandt at sige, / Har jeg altid, troer jeg, gjort deslige; / Mange paastaa selv, jeg vidt det drev. / Hvis jeg husker ret, jeg og har noget / Digtet, for at øve mig i Sproget, / Før jeg Digtene til Nanna skrev (»Bekiendelse«, 2 DV 87)

Som et andet eksempel til illustration af det ydre lag kan »Til Fru F* B*« benyttes. Initialerne dækker sandsynligvis over Baggesens kone Fanny Baggesen, over for hvem Jens Baggesen nok havde en del at forklare om, hvem denne Nanna var. Det lover han så at gøre »uden Poesie« (2 DV 79), men forklaringen forsvinder bag en række kringlede og tvetydige formuleringer, så man bliver ikke meget klogere.

Langt de fleste af kredsens digte hører dog til i det indre lag, og om dette skal det følgende handle.

Handlingen

Alle digtene i det indre lag handler om Balders kærlighed til Nanna, men de hænger løst indbyrdes sammen, er ikke fri for modsigelser og udgør altså ikke en strengt komponeret helhed. Dette har Baggesen markeret ved på titelbladet at citere Horats med ordene *Disjecti membra*¹³ (Sat. 1, IV, 62 – adskilte lemmer). Ved dette må forstås, at Baggesen på forhånd gør klart, at kredsen består af en række digte, der er løst knyttet sammen.¹⁴ De enkelte digte er stemninger og reaktioner på begivenheder uden for digtene. Dette betyder dog ikke, at der ikke er en handling, som kan beskrives. Den må stykkes sammen af Balders udsagn i de enkelte digte, hvilket ikke er helt uproblematisk, jf. dette lidt kryptiske citat:

I *Balders Gjenkomst* fortæller digteren en kærlighedshistorie, der forudsætter hans egen tvetydige eksistens som en levende, der dog er død (Henriksen 1971:67)

Det bliver tydeligere, hvis man gør sig klart, at digtene rummer en forestilling om Balders liv som værende cyklisk, idet han har evnen til at komme igen¹⁵ – en forestilling, Baggesen kan have fra *Vølvens Spaadom*, hvor Balder genopstår efter Ragnarok:

Da vil usaaet / Agre spire, / bedres vil Ondskab, / Balder vil komme; / da søger Hød og Balder / Hropts Kamptofte, / vel udsonet (str.62)

Digtkredsens titel angiver jo også Balders tilbagevenden. Han har været død, men er levende igen. Han har levet før og elsket en anden Nanna, hvilket siges i »Trøst til Nanna«, hvor Balder omtaler »Dette Nanna-Navn, som fordum lød / Giennem Himle, ved min første Død« (2 DV 93). Og i »Elegie« siger Balder, at han vil »Synke ned i Nattens Mulm igien« (2 DV 88) – hvorfra hans ånd skal »sig op til Himlen svinge« (2 DV 90). Ifølge »Den elskende Digter« har Balder før digtene til Nanna – men efter sin første død – befundet sig i sit lyse hjem, Breidablik. Balders liv er altså repeterende. Han levede, elskede Nanna, døde, genopstod til Breidablik, hvorfra han igen stiger ned til Jorden for at elske en Nanna. Og her skal han atter dø. Så også Baggesens Balder er dødsmerket.

Gennem digtene beskriver Balder sit forhold til Nanna. Han cirkler om hende og prøver gang på gang uden held at nærme sig hende. I »Opvaagen« synes det at være lykkedes, men det er blot en drøm. Det eneste jublende digt er »Tilflugt«, hvor Balder virkelig tror at have vundet Nanna for sig – men illusionen brister. Frem til »Trøst til Nanna« er hun endnu i nærheden af Balder, men fra »Parthenais« er hun rejst væk. Dette er markeret med følgende Petrarca-citat, der indleder den række digte, der leder frem til Nannas bortrejse (fra »Til Fru F* B*« til »Trøst til Nanna«):

Non la conobbe il mondo,	Verden kendte hende ikke,
mentre l'hebbe	mens den ejede hende
Counobbe l'io, ch'a pianger	Jeg kendte hende, og blev tilbage
qui rimasi	med gråden/klagen
E'l ciel che del mio pianto	og himlen, som nu smykkes med
hor si fa bello ¹⁶	min klage

Citatet er fra *Canzoniere* nr. 338, der er en af de sonetter, der omtaler tiden efter Madonna Lauras død. Her beskrives mørket og smerten, som tabet af den elskede har medført. Nanna er dog ikke død – men bortrejst. Og tilbage står Balder med sin klage. Selv om forløbet ikke er klart afgrænset i digtene, kan det beskrives som bestående af tre led: 1) tiden før Nanna, hvor Balder er i Breidablik, 2) tiden, hvor Balder tilbedende søger at nærme sig Nanna, 3) tiden efter Nannas afrejse sluttende med Balders død.

Kærligheden til Nanna – skabelsen af en digter

Hvad det betød for Balder at opdage Nannas eksistens, kan læses ud af indledningsdigtet »Den elskende Digter«. Før hende levede han en op-højet tilværelse i en »evig Tomheds Fred« (2 DV 40). Hans ånd var æterfri, og han levede højt hævet over jordelivet, i et liv uden vellyst og smerte. Men med Nanna kom længslen ind i hans liv – hun tændte den martrende flamme i hans bryst, der som et billede på længslens smerte konsekvent går gennem digtene (også Ewalds Balder martres af en fortærende flamme). Men med kærligheden til Nanna skabtes også »Harpen i mit Hierte« (2 DV 40). Hendes »Himmelaabenbaring« vakte sang – og Balder omtaler sig selv som »den udødelige Sanger« (»Elegie«, 2 DV 89-

90). Sagt på en anden måde: Gennem den uopfyldte kærlighed skabes en kunstner, et fænomen, som med en freudiansk term kaldes sublimering, og som var ganske udbredt blandt digterne i det 19. årh.¹⁷ For Nanna opgav Balder alt:

Stemme havde jeg tilforn, og Sæde, / Mellem Engle rundt om Herrens Bord, / Arvepart i Himmeriges Glæde, / Før du trak mig ned til denne Jord – / Før jeg til dens blomsterdækte Grave / Nedsteg af Udødeligheds Have – / Før jeg, for at knæle ved din Fod, / Urims høie Tempelchor forlod¹⁸ (»Til Nanna«, 2 DV 59)

Og i afslutningsdigtet »Balders Død« erklærer Balder, at han forlod sit lyse Breidablik for »At gientænde Kiærlighedens Lue (..) her i Norden, / Hvor den selv i Digt var udslukt vorden« (2 DV 105).

Den elskende gud

Sin Balderfigurs personlighed har Baggesen markeret ved dette åbnings-citat:¹⁹

Du sande Lyst, som Dyden eene / Kan bane Vei til, og fortiene, / Kun du attraaes af dette Bryst; / Min marterfulde Siæl forkaster / En Himmel, som skal koste Laster – / Saa dyrt maa Trælle kiøbe Lyst

Citatet er fra Ewalds *Balders Død* (2. handling, 6. optrin, Balders arie). Umiddelbart før har Balder ført en diskussion med sig selv om, hvorvidt han skal dræbe Hother. Men han erkender, at det kun vil være for at straffe Nanna. Han vil bevare sin renhed og værdighed – han vil elske og dø. Han vil, at intet skal besmitte Nannas høje dyd. Med citatet knytter Baggesen tydeligt an til Ewalds sentimentale og dydselskende Balderfigur. På sin vis kan man sige, at Baggesen faktisk skriver videre på Ewalds Balderdigtning, hvilket ligger i titlen, for hvor Ewalds Balderdigtning hedder *Balders Død*, kalder Baggesen sin for *Balders Igienkomst*. Baggesen fortsætter, hvor Ewald slap, og lader den sentimentale Balder genopstå for at elske en ny Nanna. Og det cykliske forløb tydeliggøres ved, at Baggesen lader det afsluttende digt bære titlen »Balders Død«. Yderli-

gere et træk, der peger på Ewald, er, at Nanna i »Balders Fortvivlelse« kaldes Gevars datter. Og det er hun hos Ewald (og Saxo). Ud over åbningscitatet henviser Baggesen også flere gange direkte til Ewald i det ydre lag – fx hedder det i »Hvem er ikke Nanna«, at den, der ikke »Forretrækker Evalds Hosianna / For hver nyere romantisk Digt – / Den (..) er ikke Nanna« (2 DV 87).

Som hos Ewald er kærligheden det helt centrale for Balder: »Her i Tid, og hist i Evighed, / Eet er eene nødigt: Kiærlighed« (»Det eene Fornødne«, 2 DV 51). Balders kærlighed er helt igennem dydig og tilbedende,²⁰ og han nedsteg til Jorden for at knæle ved Nannas fod. Modsat Ewalds forholdsvis handlekraftige Balder er Baggesens aldeles passiv, og han lever et »Liv, med ingen Anden deelt, / I en stille, taus og tro Tilbeden« (»Lønnen«, 2 DV 42). Og som han opgav alt i Himlen, opgiver han alt på Jorden for at hellige sig tilbedelsen af Nanna: »herneden lever alt, forklaret, / Død for Verden, jeg et andet Liv« (»Himlen«, 2 DV 56). Hendes rene dyd betyder alt, og en lang række af digtene er helliget lange beskrivelser af hendes dyder, fx »Nanna«:

Hvad blandt Himlens Fakler Aftenstiernen, / Hvad blandt Havets Perler Iriskiærnen, / Hvad blandt Blomster Rosen i dens Flor, / Hvad blandt Engle Haabets, Hvad blandt Fromme / Han, hvis Død afvendte Vredens Domme – / Hvad blandt Børn han nyfødt var, som Noer – / Hvad hans Moder blandt forklarte Qvinder, / Hvad Cecilia blandt Helgeninder, / Det er hun i unge Møers Chor (2 DV 51)

Som det ses, drister Baggesen sig faktisk til at sammenligne Nanna med selve verdens frelser – en sammenligning, som i 1810'ernes København ikke var hverdagskost og nok kan have fremkaldt protester. Men på trods af de indgående beskrivelser af Nannas dyder, er det karakteristisk, at hun intet sted selv optræder. Hendes person males udelukkende af Balder, og karakteristikken af hende svinger – som hos Ewald – i takt med situationen. Til tider er hun hård, kold og ringeagtende Balder (»Lønnen«), mens det i »Til Stierne« er hendes »fromme Blikke«, der har vendt hans »Længsels Vee« (2 DV 45). Men trods de få lyse momenter for Balder synes Nanna ikke at nærme sig sin sentimentale tilbeder, der tit og ofte græder de tårer, der på ganske unordisk vis er et af hans mest fremtrædende karaktertræk. Ikke mindre end 20 gange gennem digtene omtaler Balder de tårer, han græder eller har grædt. Og to gange er de hævet op i titlen: »Balders Graad« og »Balders sidste Taarer«. Gang på

gang har han set op til stjernerne med gråd på kinderne (»Til Stierne«) eller grædt sin smerte ud blandt skovens dyr (»Tilflugt«). Tårene både viser og dulmer hans smerte, og et sted tigger han sine tårer om at slette mindet om Nanna og drukne hans smerte:

Rinder da, I Taarer! rinder! rinder! / Drukner selv det sidste Haabets Glimt! / Sletter ud, med alle Drømmes Minder, / Efterglandsen af hvert saligt Glimt (..) / Kan I ikke, lindrende min Smerte, / Slukke Flammen i det vaagne Hierte / Med et Skybrud fra de mørke Bryn (»Balders Graad«, 2 DV 66)

Balder er konstant i smerte, fordi han hverken kan glemme Nanna eller opnå det, han begærer. Også Baggens Balder kunne have sagt: »End forkastet skal jeg elske Nanna«, for Nanna er ikke til sinds at genelske sin dydige tilbødder. Grunden til hendes utilnærmelighed er ikke som hos Ewald, at hendes hjerte tilhører en anden, men at hendes kærlighed endnu sover.²¹ Hendes hjerte er lukket med uskyldighedens kulde:

Dog er uden Kiærlighed hernen / Denne sidste Tryllevæxt af Eden / End en uoplukket Rosenknop – / Hvilken Himmel fuld af Saligheder / Vil engang sig aabne dens Tilbødder, / Naar dens Rosen-Hierte lukkes op! (»Nanna«, 2 DV 52)

Balder føler – som det siges i »Elegie« – at han går omkring Nannas Edens Have, men ikke kan andet end se derind. I allegorien »Morgenrøde« beskrives det, hvorledes elskeren (solen) kysser den elskede (jorden) vågen. Og på samme måde håber Balder, at han med sin sang kan vække Nannas kærlighed. I korte glimt mener han dog, at han kan klare sig uden. Således erklærer han i »Elegie«, at Nanna kan tage alt fra ham, blot ikke det præg hun for altid har sat på hans ånd:

Dette, Nanna, glemmer i sit Hierte, / Dette, Nanna, slutter i sit Bryst, / Den, der intet af dit Støv begiærte, / Den, hvis Aand og Aanders Aand har kyst! / Dette gier han aldrig meer tilbage – / Denne Skat, hans Uskylds Eiendom, / Ingen jordisk Magt kan fra ham tage, / Hvis og selv med Bud fra Dig den kom! (2 DV 90)

Dette præg vil han aldrig give fra sig, for det skal sikre ham »en evig Tanke-Brud« (2 DV 91). Dette er dog undtagelsen,²² og oftest har han

brug for hendes anerkendelse, som typisk – på god dydig maner – blot består i at udvise venlighed og medynk med hans smerte. Hendes smil, der lænkede ham til støvet, erklæres for hans højeste mål, da det er hans eneste håb om frelse, nu hvor han har ofret sin arvepart i det himmelske for hende:

Smil med venlig Ømhed til mig ned / Nu, hvor intet Andet her i Li-
ve / Kan for Tabet hist Erstatning give – / Nu jeg ingen anden Frel-
se veed – / Intet andet Skiul mod Vredens Domme – / Ak! og selv,
naar Naadens Tid er omme, / Intet andet Haab til Salighed («Til
Nanna», 2 DV)

Og i det afsluttende digt hedder det: »For mit Offer eene jeg begiærte / Bifaldssmilet af den Rene, Hulde, / Som jeg helligede Sangens Flam-
mer« (2 DV 105). Det fik han dog ikke, og i sidste ende bukker Balder under for længslens fortærende flamme og af mangel på kærlighed.

Baggesens brug af det oldnordiske stof

Som det er blevet vist herover lagde Baggesen sig tæt op ad Ewalds elskovssyge halvgud, da han skabte sin egen Balderdigtning. Men Baggesen har ud over dette indarbejdet en del træk og elementer fra både *Den ældre Edda* og Snorre. Således er Balders tilstand og hans forhold til Nanna nogenlunde konsekvent beskrevet i et sprog, der følger dele af Snorres (eller muligvis Oehlenschlägers) fortælling om Balders død. Gennem beskrivelsen af Balders forhold til Nanna gentages delvist fortællingen om, hvorledes Balder blev dræbt af den blinde Høder og lagt på sit ligskib for derefter at tilhøre Hel. Baggesen forholder sig dog temmelig frit til stoffet, hvilket herunder skal påvises.

Balder hævder flere gange, at den største trussel mod hans liv er Nannas hån. Billedligt fremstilles dette ved, at hånen ofte sammenlignes med den mistelten, der som bekendt blev Balders bane. I »Hvem er ikke Nanna« hedder det, da Balder må opleve den tort, at hans højtelskede Nanna håner ham: »Og med hele Helhiems kolde Gru / Mistelteenen traf din Balders Hierte« (2 DV 82). Og da Balder har erkendt, at Nanna intet vil have med ham at gøre, udbryder han:

Engel! som mig, sort, ved sidste Møden, / Truede, med meer end
Tab af Fryd, / Hils mig, sneehvid, næste Gang, som Døden, / Med
din Haans det nastronddyppte Spyd! / Det kan Livets Træ mig brat
afløve, / Svunget af din jomfrukolde Haand («Elegie», 2 DV 89)

At spyddet skulle være hærdet i Nastrond, er en forestilling, Baggesen har overtaget fra Ewald, hvor valkyrierne hærder spyddet i Nastronds flammer (1916:64ff). Det er dog en misforståelse, da der ingen flammer er i Nastrond (ligstrand), der i *Vølvens Spaadom* beskrives som et nordisk kuldehelvede:

Sal saa hun [Vølven] knejse / fjernt fra Solen, / paa Naastrond den
staar, / Nord vender Dør; / falder Isdraaber / ind ad Lyren, / om den
Sal sig snor / Slangerygge (str.38)

Forestillingen om »Nastronds Flammer« kan i øvrigt findes flere steder hos Baggesen (fx 2 DV V:244). Hvad Ewald if. sine ordforklaringer mente var »den gloende og brændende Verden mod Søndnen« – nemlig Muspellheim (1916:83f). Men det nastronddyppte spyd går altså igen hos Baggesen, hvor det dog ikke som hos Ewald er valkyrierne, men derimod nornerne, der hærder det («Trøst til Nanna«).

Som det fremgår af det ovenfor anførte citat, er det Nanna selv, der svinger spyddet, hvilket er i modsætning til den oprindelige fortælling, hvor Høder er Balders banemand. At det hos Baggesen forholder sig sådan er en logisk konsekvens af, at spyddet er et udtryk for Nannas hån. Baggesen har dog ikke helt kunne slippe ideen om Høder som drabsmanden. Således hedder det i »Odins Svar«: »Spydet har hun haanlig Hødur rakt / Veddet til dit Baal min Søn er flakt« (2 DV 101) og i »Balders Død«: »Ak! selv hun med Dødens hele Kulde / Viser Hødur Veien til mit Hierte, / Som ved hendes Hielp han eene rammer« (2 DV 105). Man bemærker, at Balders elskede Nanna her overtager den rolle, som Loke hos Snorre besidder, hvilket må siges at være et temmelig kraftfuldt udtryk for det svigt, Balder føler, Nanna har øvet mod ham. I forlængelse heraf ligger Nannas reaktion på Balders død. Odin – der er Balders fortrolige, som Thor er det hos Ewald – forklarer Balder, at hans skæbne (igen) haster:

Hisset glider alt paa Havets Bølger / Frem om Pynten af den skiulte Vig / Snekken, som modtage skal dit Liig, / Og med Latter hendes Blik den følger« (»Odins Svar«, 2 DV 101)

Hvor kraftig denne reaktion er, bliver tydelig, når man sammenholder den med Nannas reaktion hos Snorre, hvor hendes hjerte brister af sorg, og hun lægges på bålet med sin elskede Balder. Man må naturligvis her være opmærksom på, at Nanna-figuren hos Snorre og Ewald (og Saxo) ikke er den samme, men Baggeseu indsætter jo selv Nanna i situationen, som den kendes fra Snorre, og hans Nanna har kun hån og latter tilovers. Hun bereder ham selv bålet (»Balder til sin Fader«), og i »Partheneis« hedder det, at mens »Lokes Skoggerlatter lød«, så Nanna med »Haansmil (..) paa Branden« (2 DV 94). I det hele taget vil Balders død mange steder udløse glæde og latter, også i Helheim: »Nu, man veed min Skiæbne nær, gienlyde / Helhiems Hvelvinger af Jubellatter« (»Balders Fortvivlelse«, 2 DV 104). I samme digt siges det også, at når Nanna har dræbt Balder, vil »Lov og Tak og Priis og evig Ære« (2 DV 104) strømme mod hende.

Balder dør altså igen og skal herefter, hvis han skal følge det cykliske forløb, genopstå til himlen. Hertil benyttede den gådeglade Baggeseu *Den ældre Eddas* store gåde.²³ Balder har brug for hemmeligheden, hvis han skal kunne gå gennem nådens dør. Derfor beder han Odin om at hviske ham hemmeligheden i øret, når han er lagt på sit ligbål:

Mens den Grumme Baalet ham bereder – / Naar er tændt dets Birk og Gran og Røn, / Naar i Flammen, Døden eene slukker, / Hendes Navn for sidste Gang han sukker, / Hvisk det Ord, som Naadens Dør oplukker / Hisset, tyst i Øret til din Søn (»Balder til sin Fader«, 2 DV 96)

Odin svarer da beredvilligt sin fortvivlede søn. Og kernen i svaret er (naturligvis), at kærligheden er den forløsende kraft:

Eet er nødigt hisset og hernelen: / Eet er Hiertet nok til evig Ro; / O! men Hiertets Eet i Kiærlighelen / Er en Eenhed aabenbart i To (»Gaade-Ordet«, 2 DV 97)

Men kærlighelen fik Balder ikke. Som det var tilfælden hos Ewald, er der ikke meget hos Baggeseu, der tyder på, at Balders død skal lede til Rag-

naroks komme. Enkelte steder mærkes tanken dog svagt. Således hedder det i »Balders Fortvivlelse«, at hans død medfører fromheds undergang. Dette er muligvis en påvirkning fra Oehlenschläger, der så Balder som et allegorisk udtryk for den guddommelige fromhed, hvis undergang åbnede op for Ragnarok. Tanken er dog ikke gennemført hos Baggesen og må betragtes som et udtryk for en sporadisk inspiration. Et andet træk, som kunne tyde på en Ragnarok-forestilling hos Baggesen, er, at det i »Ved Nannas Flugt« siges, at ved Balders død løsnes skibet Nagelfar, (der if. Snorre er bygget af døde mænds negle (1995:86)). If. *Vølvens Spaadom* (str. 50-51) kommer Nagelfar, fyldt med jætteskarer fra Muspellheim og styret af Loke, flot i Ragnarok, hvor det stævner ud til kamp mod aserne. Det ser dog ud til, at Baggesen her har misforstået noget, idet han kalder Nagelfar for Balders »Helhiems-Ark« (2 DV 98), altså Balders ligskib. Og det skib hedder if. Snorre Ringhorni (1995:81).

Overordnet må man sige, at Baggesen benytter det oldnordiske stof meget frit og bøjer det, til det passer ind i den handling, han beskriver. Her-til kommer, at hans brug af det oldnordiske stof er ganske inkonsekvent og ikke gennemgående benyttet. Mange af digtene rummer træk fra både kristendommen og den antikke mytologi. Således nævnes bl.a. Gud, Helvede, Edens Have, Paradis, Kristus, engle osv. i flere af digtene – i »Perlen« indsætter Balder sig ligefrem i en bibelsk situation, idet han ligner sig ved den rige mand i *Det Nye Testamente*, der solgte alt, han ejede, for den særlige perle (Matthæus-Evangeliet, kap. 13, 45-46). Andre steder nævnes fx Venus, Charider, Gratier og Vergil. Det forekommer især i det ydre lag, men findes også flere steder i det indre lag. At Baggesens brug af stoffet er så fri, som den er, gør det vanskeligt at udpege hans kilder. Han har i hvert fald kendt til Mallets franske Edda-oversættelse fra 1756, *Monumens de la Mythologie et de la Poésie des Celtes et particulièrement des anciens Scandinaves*, idet han heri fandt stoffet til sin første digtning med nordisk motiv, nemlig »Poesiens Oprindelse« (Andersen II:628), der stod trykt i hans debut *Comiske Fortællinger* (1785). Endvidere må han også have kendt til Ewalds kilder. Kildemæssigt var situationen dog bedre for Baggesen end for Ewald. I årene efter Ewalds død havde B.C. Sandvig udsendt to bind *Forsøg til en Oversættelse af Sæmunds Edda* (1783-1785), (Sandvig døde i 1786, og oversættelsen blev aldrig fuldført). Endvidere var den store Arnamagnæanske udgave af *Den ældre Edda* begyndt at komme i 1787 (2. bind kom i 1818, 3. bind i 1828). Og Rasmus Nyerup (og Rasmus Rask) udgav i 1808 – samme år

som Grundtvig udgav sin *Nordens Mytologi* – håndbogen *Edda, eller Skandinavernes hedenske Gudelære*. Så det er ikke mangel på kilder, der har gjort, at Baggesens Balderdigtning fremtræder som et blandingsprodukt.

Afsluttende kommentarer og vurderinger

Digtene om Balder og Nanna blev Baggesens sidste store værk med oldnordisk motiv. Som det er blevet konstateret, er benyttelsen af det oldnordiske stof meget fri og temmelig inkonsekvent. Endvidere blander Baggesen to fortællinger om Balder sammen. Hvor selve den sentimentale og tilbedende Balderfigur tydeligvis er kraftig påvirket af Ewalds drama, der havde forlæg i Saxo, sker udlægningen af handlingen i et sprog, der henter sit stof fra Snorres fortælling om Balders død. Endvidere har Baggesen indlagt elementer fra *Den ældre Edda*. Og når der på samme tid inddrages en lang række forestillinger og billeder fra kristendommen og antikken, kommer digtsamlingen ud fra en »mytologisk/nordisk« vinkel til at fremstå som ganske ujævn. Fortællemæssigt understøttes det ujævne indtryk af, at der i digtene fortælles fra to positioner. Problemet heri er især, at brugen af disse positioner synes at være kompositorisk tilfældig.

Disse kritikpunkter kan dog ikke røre ved, at *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* som digtkreds rummer en række meget smukke digte – fx det monumentale »Elegie« – der stadig ejer stor kraft. Og det er vel især det, der har fået eftertiden til – stort set samstemmende og oftest ganske kortfattet – at vurdere digtene til Nanna meget positivt, hvilket der afslutningsvis skal gives et par eksempler på. Den offentlige anerkendelse lod på udgivelsestidspunktet vente på sig, hvilket givetvis skyldes, at Baggesen som nævnt i disse år lå i litterær fejde med Oehlenschläger. Dette gav ham en del modstandere og har vel været grunden til, at digtene nok blev læst, men ikke offentlig anerkendt (Biogr. IV:220). Men året efter Baggesens død i 1826 fremhævede Chr. Molbech – der ellers ikke var bleg for at kritisere Baggesen – i sin artikel om Baggesens poesi, »de forunderlig skønne Digte til Nanna (...) der fremsprang midt under Baggesens Omtumlen i sit vilde Satyr-Drama« (1827:217f). Det er i det hele taget tankevækkende, at Baggesen kunne skrive så sentimentalt og smeltende samtidig med, at han udadtil fremstod sikker og kampklar, når han kritiserede Oehlenschläger og hans tilhængere.

I sin biografi henviser August Baggesen naturligvis til Molbechs ord, hvor han endvidere mener, at *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* beviste faderens »Mesterskab i den erotiske Poesie« (IV:186). Også af senere tider er *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* blevet sat højt – fx udråber Henriksen digtkredsen til at være et af Baggesens hovedværker og frugten »af sjældne sindstilstande og af høj kunstnerisk inspiration« (1961:208). Albertsen derimod forholder sig mere kritisk, selvom hans holdning ikke er entydig. Således mener han et sted, at »den filosofisk grublende, ensomme Baggesen« med *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* forsøgte »at blive populær i København ved at levere døgnpoesi«, og at han »på en sælsomt gammeldags måde stræber efter at være (..) en følsom digter med tåreblændt øje« (1969:78f).²⁴ Andetsteds mener han dog, at »titelmotivet fra *Balders Død* blev af Baggesen uddybet til en rigere myte, end Ewald kunne have anet« (1969:24).

Sikkert er det i hvert fald, at *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* fortjener mere opmærksomhed og en mere fremtrædende plads i vurderingen af Baggesens forfatterskab (og dansk litteratur i det hele taget), end den hidtil er blevet tildelt.

Noter

1. I 1814 tryktes de 5 første sange i *Skuddagen*. Baggesen lod dem genoptrykke i *Danfana* i 1816, og i 1817 tilføjede han samme sted yderligere fire sange. *Thora fra Havsgaard* blev dog aldrig gjort færdig.
2. Kredsen dateres normalt til 1816-1817, men en række digte, der almindeligvis regnes med til kredsen, blev først trykt i 1819.
3. Indsendt i november 1773 til Selskabet til de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse (»Det smagende Selskab«) og trykt i Forsøgenes 11. stykke, der er dateret 1774, men først udkom i 1775 (Plesner 1959:40f).
4. *Danfana* er græsk for »tempel for det danske sprog«. I forordet til det første nummer skrev Baggesen, »at det ikke er min nutidige Hæder, min borgerlige Anseelse og min personlige Vinding, men **det inderlig elskede Modersprogs Helligholdelse og Bevogtelse**, jeg har for øje« (Biogr. IV:177). Dyrkelsen af det danske sprog – bl.a. pga. tabet af Norge – er fremtrædende i årene 1814-15 og kan fx også ses i Molbechs *Athene* (1813-1817) og Grundtvigs *Danne-Virke* (1816-1819).
5. Nummeret udkom »formedelst Sygdom og andre mellemkomne Sinkelser«, som det hedder bag på decemberhæftet, først i april 1817 (Arent.VI:205).
6. 1 DV III:163-290, 2 DV III: 40-120.
7. August Baggesen bemærker ganske vist, at digtet sigter på *Thora* (2 DV

- 296). Dette kan dog næppe være rigtigt, da udgivelsen heraf sluttede i *Danfana*. Derimod fortsatte Baggesen nu digtene til Nanna, og det synes derfor rimeligt at antage, at digtet sigter på *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna*. Herfor taler endvidere, at August Baggesen rent faktisk henregnede det hertil. Det skal dog også nævnes, at Baggesen med »Hjerteqvad« muligvis har tænkt på Grundtvig, til hvem han i martshæftet af *Danfana*, 1816, havde ladet trykke »Hjerteqvad til Grundtvig. Svar paa Qvadet: Til Sphinx«.
8. For en oversigt over digtene henvises til bilag 1, der også består af en argumentation for, at digtene efter »Balders Død« ikke bør henregnes til *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna*.
 9. *Balders Død* spiller også en væsentlig rolle i både Martin A. Hansens *Løgneren* (1950) og Karen Blixens »Sorg-Agre« (fra *Vinter-Eventyr* (1942)). Begge steder indgår dramaet som central fortolkningsnøgle.
 10. Oehlenschläger mente med sin *Baldur hin Gode* (1807, i *Nordiske Digte*) at have skabt en »philosophisk-poetisk Naturallegorie« (1980:36), hvor Balder ses som fromheden. I dramaet beskrives han som »det Baand, som sammenholder Valhals Krands« (1928:142). Han forener i sig den kraft og fromhed, der er gudernes eksistensgrundlag. Ved hans død krakelerer gudernes fællesskab, hvilket åbner op for Ragnarok. Selv om Oehlenschläger har kendt til *Den ældre Edda*, var hans hovedkilde Resens *Edda*-oversættelse (Oehlenschläger 1928:XII). Dette tirrede Grundtvig, der i *Ny Minerva* (dec. 1807, trykt april 1808) bl.a. kritiserede ham for ikke at have *Vølvens Spaadom* som hovedkilde. Endvidere angreb han ham for at tolke Balder psykologisk-humanistisk og allegorisk-moralsk. Grundtvig selv anskuede Baldermyten religiøst: Asakraften udspringer i det evige, og Balder er båndet dertil. Når han dør brydes båndet, asakraften aftager og Ragnarok kommer (Lundgreen-Nielsen 1980, I:226). Senere ændredes Grundtvigs forståelse af Balder dog, fx i *Nordens Mythologi* (1832) hvor Baldermyten ses som »et Udtryk for Aands-Historien paa Jorden« (US V:608). I forbindelse hermed skal det nævnes, at også Staffeldt syslede med et Balder-drama. Det blev dog aldrig til andet end fragment, muligvis pga. Oehlenschlägers *Baldur hin Gode*. Staffeldt blev med udsendelsen af *Digte* (1804) upopulær hos Oehlenschläger og hans kreds, idet han helt tydeligt efterlignede Oehlenschlägers romancer fra *Digte* (1803). Dette skyggede i samtiden for Staffeldts langt mere værdifulde filosofiske digte – og har vel været medvirkende til, at hans drama forblev fragment. Det er ikke muligt ud fra det foreliggende at sige noget nærmere om Staffeldts intentioner (trykt af Liebenberg (1847 II:439f)).
 11. Også Suhm udstyrede i sine fortællinger sine oldtidshelte med følelser, »der snarere hører hjemme i 1770'ernes Wertherdyrkelse end i oldtiden« (Lundgreen-Nielsen 1968:27).
 12. Den biografiske forskning har naturligvis søgt at finde ud af, hvem Nanna var. If. Vilhelm Andersen (II:811) var hun sandsynligvis den knap voksne frøken Frederike Balle, i hvem Baggesen mente, at hans afdøde datters stjerne var gentændt (»Emmas Minde. Til Frøken Frederike Balle«, *Danfana*, oktober – december 1816). Og da Frederike også er Nanna, kan Baggesen skrive til sin søn, at han i Nanna-digtene indbilder sig at elske den tabte datter (Biogr. IV:219). Steffen Hejlskov Larsen – der vil fremvise Baggesen som en

tidligt moderne sprogdigter – opponerer mod den biografiske læsning af Nanna og hævder, at hun bør opfattes som en fiktion, et sprogligt ideal og ikke en kødelig person (1969:59f). En lignende tanke har August Baggesen (Biogr. IV:220), der mener, at digtene er skrevet til Baggesens muse, hans Idealía.

13. Citat er medtaget i 1 DV, men udeladt i 2 DV.
14. En lignende, men kraftigere brug af samme citat gjorde Ivan Malinovski i digtet »Disjecti membra« (fra *Galgenfrist* (1958), hvor citatet er udtryk for en modernistisk opfattelse af tilværelsen som bestående af en række løsrevne enkeltdele.
15. Genopstandelsestanken optog Baggesen meget, og han mente selv, at hans liv ikke var episk, men cyklisk (Henriksen 1961:55). Også i mange af hans værker findes genopstandelsesforestillinger, fx *Thora fra Havsgaard*, hvor Grimslægtens hemmelige rune lyder: »Jeg kommer igen«. Under påvirkning af netop *Thora fra Havsgaard* mente Grundtvig i 1847 – da han på bestilling udgav *Græsk og nordisk Mythologie for Ungdommen* – at Odin hviskede »Kom igen« i den døde Balders øre.
16. Oversættelsen er ved Lene Waage Petersen. Citatet er udeladt i både 1 DV og 2 DV.
17. Sublimeringen og de sjælelige processer, der er knyttet til den, har især Aage Henriksen beskæftiget sig indgående med, og den indtager en helt central plads i hans måde at forstå litteratur på. Fx bygger hans bog om Baggesen (*Den rejsende* (1961)) på tanken, at Baggesen med vilje tilbageholdt erotisk drift.
18. Selv om grundmotivet er nordisk, viger Baggesen – som man bemærker – ikke tilbage for at inddrage træk fra andre forestillingsverdener, se afsnittet »Baggesens brug af det oldnordiske stof«.
19. Citatet er medtaget i 1 DV, men udeladt i 2 DV.
20. En kærlighedsopfattelse som findes mange steder hos Baggesen, og som if. ham selv var hans egen: »Allerede i mit 5. år elskede jeg til raseri og det på samme måde som i mit 25. og 55. år: tilbedende« (Henriksen 1961:28) (tegnsetning og staveformer er Aage Henriksens).
21. Den biografiske Nanna var ganske ung, hvilket kan forklare »Komfremmet-legen«, der står som epilog til den første række digte. Heri forklarer digteren borgeren, at han kun leger »Komfremmet / Med min lille Søster Hanne, / Som for Spøg jeg kalder Nanne« (2 DV 69).
22. Larsen mener, at netop denne forestilling om Nannas aftryk i Balders ånd som værende tilfredsstillende er det centrale i digtene om Nanna (1969:60). Denne forestilling er dog blot en blandt flere i digtkredsen.
23. *Den ældre Eddas* store og ubesvarede gåde: »Hvad hviskede Odin / i Balders Øre, / før man paa Baal ham bar?« kendes fra *Heidriksgaaderne*, str.37 (citat) og *Odin hos Vavtrudner*, str.54.
24. Selv om Albertsen finder det følsomme »sælsomt gammeldags«, skal man være opmærksom på, at den sentimentalisme som *Balders Død* var et udtryk for, i et vist omfang dukkede op igen i 1810'erne. Den kan i disse år – udover hos Baggesen – bl.a. findes hos Oehlenschläger (Andersen III:72) og i dele af Ingemanns ungdomsdigtning, fx den sentimental-romantiske wertheriade

- »Varners pöetiske Vandringer« fra *Procne* (1813). Baggesen havde som altid en skarp fornemmelse for, hvad der rørte sig.
25. Stavefejl i indholdsfortegnelsen. Digtet bærer titlen »Selvfornegtelse«.
26. Stavefejl i indholdsfortegnelsen. Digtet bærer titlen »Til Spotterne«.
27. Stavefejl i indholdsfortegnelsen. Digtet bærer titlen »Til en ukiendt Danne-mø«
28. »Dødens Aftensang« omdøbes i 1 DV og 2 DV til »Fortrøstning«. August Baggesen har vel ment, at digtets urolige jeg-person og dødslængsel har været på linje med Jens Baggesens Balder. Digtet findes også i en tidligere redaktion under titlen »Dødens Aftensang«, trykt i *Skuddagen*, 24. marts, 1814.

Litteratur

- Albertsen 1969: Leif Ludwig Albertsen: *Odins mjød*, Aarhus.
- Andersen 1929-1934: Vilh. Andersen og Carl S. Petersen: *Illustreret dansk Litteraturhistorie*, I-IV, Kbh.
- Arentzen 1870-1878: Kr. Arentzen: *Baggesen og Oehlenschläger*, I-VIII, Kjøbenhavn.
- Baggesen 1816-1817: Jens Baggesen (udg.): *Danfana*, Kjøbenhavn.
- Baggesen 1819: Jens Baggesen: *Rosenblade med Et Par Torne*, Kjøbenhavn.
- Baggesen 1827-1832: Jens Baggesen: *Jens Baggesens danske Værker*, I-XII, 1. Udg., ved Forfatterens Sønner og C.J. Boye, Kjøbenhavn.
- Baggesen 1845-1847: Jens Baggesen: *Jens Baggesens danske Værker*, I-XII, 2. Udg., ved August Baggesen, Kjøbenhavn.
- Baggesen 1843-1856: August Baggesen: *Jens Baggesens Biographie*, I-IV, Kjøbenhavn.
- Bæksted 1984: Anders Bæksted: *Nordiske guder og helte*, Kbh.
- Ewald 1916: Johannes Ewald: *Johannes Ewalds samlede Skrifter*, bd. 3, udg. af Hans Brix og V. Kuhr, Kbh.
- Falbe-Hansen 1921: Ida Falbe-Hansen: »Øhlenschlägers nordiske Digtning«, in: *Øhlenschlägers nordiske Digting og andre Afhandlinger*, Kjøbenhavn.
- Grundtvig 1904-1909: N. F. S. Grundtvig: *Udvalgte Skrifter*, 1-10, ved Holger Begtrup, Kbh.
- Horace 1970: Horace: *Satires, Epistles and Ars Poetica*, translation by H. R. Fairclough, Cambridge Mass. & London.
- Henriksen 1961: Aage Henriksen: *Den rejsende*, Kbh.
- Henriksen 1971: Aage Henriksen: »Grundtvig og Baggesen«, in: *Gotisk tid*, Kbh.
- Larsen 1969: Steffen Hejlskov Larsen: »Kærlighedens poesi eller poesien kærlighed«, in: *Danske digtanalyser*, red. Thomas Bredsdorff, Kbh.
- Larsen 1943 (ovs.): *Den ældre Edda og Edda Minora*, bd.1-2, oversat af Martin Larsen, Kbh.
- Lundgreen-Nielsen 1968: Flemming Lundgreen-Nielsen: *Den nordiske fortælling i det 18.århundrede*, Kbh.

- Lundgreen-Nielsen 1980: Flemming Lundgreen-Nielsen: *Det handlende ord*, bd. 1-2, Kbh.
- Molbech 1827: Christian Molbech: »Baggesen som dansk Digter og Prosaist. Et Bidrag til Literaturens og Kritikens Historie i Danmark«, in: *Nordisk Tidskrift for Historie, Literatur og Konst*, Kiöbenhavn.
- Oehlenschläger 1928: Adam Oehlenschläger: *Poetiske Skrifter*, bd. 3, udg. af H. Topsøe-Jensen, Kbh.
- Oehlenschläger 1980: Adam Oehlenschläger: *Æstetiske Skrifter 1800-1812*, ved F.J. Billeskov Jansen, Kbh.
- Petrarca 1996: Francesco Petrarca: *Canzoniere*, edizione commentata a cura di Ugo Dotti, Roma.
- Plesner 1943: K. F. Plesner: *Baggesen Bibliografi*, Kbh.
- Plesner 1959: K. F. Plesner: *Det smagende Selskab*, Kbh.
- Rubow 1944: Paul V. Rubow: *Tendenser*, Kbh.
- Saxo 2000: *Saxos Danmarkshistorie*, bd.1, oversat af Peter Zeeberg, Kbh.
- Snorre 1995: *Snorris Eddasagn*, Edda-Myterne Bind 2, oversat af Thøger Larsen (1.udg. 1928), København.
- Staffeldt 1847: Adolf Wilhelm Schack von Staffeldt: *Samlinger til Schack Staf-feldts Levnet*, bd. 2, udgivne af F.L. Liebenberg, Kjøbenhavn.
- Toldberg 1944: Helge Toldberg: *Det nordiske Element i Johs. Ewalds Digting*, Kbh.

Benyttede forkortelser

- 1 DV: *Jens Baggesens danske Værker*, I-XII, 1. Udg., ved Forfatterens Sønner og C.J. Boye, Kjøbenhavn, 1827-1832
- 2 DV: *Jens Baggesens danske Værker*, I-XII, 2. Udg., ved August Baggesen, Kjøbenhavn, 1845-1847
- Arent.: Kr. Arentzen: *Baggesen og Oehlenschläger. Litteraturhistorisk Studie*, I-VIII, Kjøbenhavn, 1870-1878
- Biogr.: *Jens Baggesens Biographie*, ved August Baggesen, I-IV, Kjøbenhavn, 1843-1856
- US: N.F.S. Grundtvig: *Udvalgte Skrifter*, 1-10, ved Holger Begtrup, Kjøbenhavn, 1904-1909

Om det benyttede tekstgrundlag

Alle citater i artiklen fra *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* er efter førstetrykkene (fra hhv. *Danfana* og *Rosenblade med Et Par Torne*), da de senere genoptryk i 1 DV (III:163-290) og 2 DV (III:40-120) afviger en del fra førstetrykkene. Da disse dog ikke er umiddelbart tilgængelige, henvises der ved citater

også til det tilsvarende sted i 2 DV. Hvor andet ikke er nævnt, gælder henvisningerne bd. III.

A. Arlaud, der i perioden 1889-1903 udsendte sin fembinds-udgave af *Jens Baggesens Poetiske Skrifter*, nåede desværre ikke at medtage *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna*. Havde dette været tilfældet, var denne udgave blevet benyttet, da den i tekstkritisk henseende står langt over 1 DV og 2 DV.

Martin Larsens oversættelse fra 1943 er benyttet ved henvisninger til *Den ældre Edda*. Thøger Larsens oversættelse fra 1928 (3.udg. 1995) er benyttet ved henvisninger til Snorres *Edda*.

Bilag: Oversigt over digtene i *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna*

Jens Baggesens danske Værker, 1.udg.: *Digte til Nanna* (163-290)

Den elskende Digter	Til Nanna	Balder til sin Fader
Flammen	Det første Møde	Gaade-Ordet
Lønnen	Stille	Ved Nannas Flugt
Fortielsen	Nannas Smil	Den første Mai
Kysset	Tilflugt	Tvivl
Til Stierne	Kiærligheds Alt	Odins Svar
Til Nanna	Balders Graad	Balders Veemod
Kiærligheds Frygt	Morgenrøde	Balders sidste Taarer
Maalet	Komfremmetlegen	Balders Fortvivlelse
Selvfornektelse	Hvem er Nanna?	Balders Død
Aftenstiernen	Naar levede Nanna?	Jubelæblet
	Spørgsmaal	
Perlen	Naar levede Nanna? Svar	Fortrøstning
Det ene Fornødne	Til Frue F* B*	Savn
Nanna	Hvor er Nanna?	Nannas Aabenbarelse
Suk	Hvem er ikke Nanna?	Til Frue Majorinde v. Lüzau
Glædens Kilde	Bekiendelse	Til Frederikke
Stiernesvælget	Elegie til Nanna	Til Spotterne
Himlen	Trøst til Nanna	Trøst
Opvaagnen	Partheis	Til en ukiendt Dannemø
Udelukkende Kiærlighed	Det afbrudte Hierteqvad	Til Augusta

Jens Baggesens danske Værker, 2.udg.: Balders Gjenkomst eller Digte til Nanna (40-120)

Den elskende Digter	Udelukkende Kærlighed	Partheneis. Til Dana
Flammen	Til Nanna	Det afbrudte Hjerterqvad
Lønnen	Det første Møde	Balder til sin Fader
Fortielsen	Stille	Gaade-Ordet
Kysset	Nannas Smil	Ved Nannas Flugt
Til Stjernerne	Tilflugt	Den første Mai
Til Nanna	Kærligheds Alt	Tvivl
Kærligheds Frygt	Balders Graad	Odins Svar
Maalet	Morgenrøde	Balders Veemod
Selvfornegtelsen ²⁵	Komfremmetlegen	Balders sidste Taarer
Aftenstjernen	Hvem er Nanna?	Balders Fortvivlelse
Perlen	Naar levede Nanna?	Balders Død
Det ene Fornødne	Svar	Jubelæblet eller den gamle Harpespiller
Nanna	Til Frue F*. B*.	Fortrøstning
Suk	Hvor er Nanna?	Savn
Glædens Kilde	Hvem er ikke Nanna?	Nannas Aabenbarelse
Stiernesvælget	Bekjendelse	Til Spotterne
Himlen	Elegie	Trøst
Opvaagnen	Trøst til Nanna	Baldur i Helheim

Som det kan ses af ovenstående, varierer antallet af digte i *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna* i 1 DV og 2 DV. Mens digtkredsen i 1 DV består af 60 digte, er den i 2 DV reduceret til 57. Endvidere varierer retstavningen en anelse mellem 1 DV og 2 DV, og enkelte af titlerne er ændret. Indholdet er dog det samme. Digtene fra »Den elskende Digter« til »Nannas Aabenbarelse«, samt »Til Spotterne« og »Trøst« er fælles for 1 DV og 2 DV. Derimod er digtene »Til Majorinde v. Lüzau«, »Til Frederikke«, »Til en ukiendt Dannemø« og »Til Augusta« udeladt i 2 DV. Til gengæld er her tilføjet »Baldur i Helheim«.

Nedenstående viser, hvorfra de enkelte digte stammer:

Danfana, october–december, 1816:

Den elskende Digter	Aftenstjernen	Til Nanna
Flammen	Perlen	Det første Møde

Lønner	Det eene Fornødne	Stille
Fortielsen	Nanna	Nannas Smil
Kysset	Suk	Tilflugt
Til Stiernerne	Glædens Kilde	Kiærligheds Alt
Til Nanna	Stiernesvælget	Balders Graad
Kiærligheds Frygt	Himlen	Morgenrøde
Maalet	Opvaagen	Komfremmetlegen
Selvornægtelse	Udelukkende Kiærlighed	

Danfana, januar–marts, 1817:

Hvem er Nanna? (Til hulle Vedkommende)	Hvem er ikke Nanna? Epistel fra Balder til hende selv
Naar levede Nanna? Spørgsmaal	
Naar levede Nanna? Svar	Bekiendelse
Til Fru F* B*	Elegie. Til Nanna
Hvor er Nanna?	Trøst til Nanna

Til disse digte skal knyttes kommentaren, at de tre første står spredt i begyndelsen af nummeret og er formet som henvendelser til et københavnsk publikum, der ønsker biografiske data. De øvrige 6 digte bærer overskriften »Balders Igienkomst. (Fortsættelse.)«.

Rosenblade med Et Par Torne:

Partheneis (Til Dana)	Odins Svar	Til Fru Majorinde v. Lüzau
Det afbrudte Hierteqvad	Balders Veemod	Nannas Aabenbarelse
Balder til sin Fader	Balders sidste Taarer	Til Augusta
Gaade-Ordet	Balders Fortvivlelse	Til Spotteren ²⁶
Ved Nannas Flugt	Balders Død	Trøst
Den første Mai	Jubelæblet, en Romance	Til en ubekiendt Dannemø ²⁷
Tvivl	Dødens Aftensang ²⁸	

Digtet »Til Frederikke« er første gang trykt i 1 DV. Det blev skrevet samtidig med »Nannas Aabenbarelse« og »Til fru Majorinde v. Lüzau« (Biogr. IV:215) og hed oprindeligt »Frøken Frederikke v. Lüzau« Jens Baggensen optog »Nannas Aabenbarelse« og »Til fru Majorinde v. Lüzau i *Rosenblade med Et Par Torne*, men udelod »Til Frederikke«. Digtet »Baldur i Helheim« er første gang trykt i 2 DV.

Kommentar

Som nævnt regnes digtene efter »Balders Død« her ikke med til *Balders Igienkomst, eller Digte til Nanna*. Herfor taler bl.a., at digtene frem til »Balders Død« i *Rosenblade med Et Par Torne* er anbragt i sammenhæng, mens de øvrige er spredt omkring i digtsamlingen. August Baggesen har antageligvis medtaget de digte, han mente, passede ind i Nannadigtenes stemning. En del af forklaringen på den usikre sammensætning af digtsamlingen kan biografisk forklares ved, at flere af digtene efter »Balders Død« er skrevet til en anden pige end de øvrige Nannadigte. De oprindelige Nannadigte er som nævnt skrevet til den unge Frederike Balle. På en senere rejse til sin fødeby Korsør så Jens Baggesen en ny Nanna, nemlig Frederikke v. Lüzau. August Baggesen har i 2 DV fjernet digtene til Frederikke v. Lüzau og hendes moder, men noget inkonsekvent ladet »Nannas Aabenbarelse« blive. Digtet »Til Spotterne« er den aldrende digters forsvar mod anklagen om, at han har haft lidt vel mange Nannaer. I »Baldur i Helheim«, der som nævnt ikke tryktes før efter Baggesens død, optræder Nanna og Balder igen, men situationen er her den, at Balder som gammel mand længes efter døden, da han aldrig mere skal se sin elskede Nanna. Da kommer hun til ham som en stemme og forsikrer ham om, at hendes ånd for stedse er knyttet til ham. Det er altså ikke den grumme og kolde Nanna fra de øvrige digte. Andre af digtene falder helt uden for sammenhængen, fx »Jubelæblet eller den gamle Harpespiller«, som er en kombination af motivet fra rimbrevet *Noureddin til Aladdin* (1806) og motivet fra *Trylleharpen* (1817). Den gamle harpespiller, der har brugt sit liv på at søge det gyldne æble og ofrer sin harpe på dets alter, dør i samme sekund, æblet modnes. Samtidig kommer en dreng ind og kigger sig om – og æblet falder i hans skød. Parallellen til *Aladdin* (1805) er tydelig.